



## Göçmen Kimliği Bağlamında Metaverse Dünyasına Gerçekleşen Sanal Sefer İle Fiili Göçün Mukayesesi<sup>1</sup>

Doç. Dr. Vedat Yılmaz & Doktorant Ozan Gerçekker

Malatya Turgut Özal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Malatya, Türkiye  
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Van, Türkiye

Doi: 10.55024/buyasambid.1120715

### MAKALE BİLGİSİ

#### Makale geçmişi:

İlk gönderim tarihi: 24.05.2022

Düzeltilme tarihi

Kabul tarihi: 20.06.2022

Yayın tarihi: 30.06.2022

#### Anahatar Kelimeler:

Kimlik, Sanal Göç, Sanal Göçmen Kimliği

\* Vedat Yılmaz & Ozan Gerçekker  
vedatyilmaz1977@gmail.com,  
ozangerceker.65@gmail.com  
Orcid: 0000-0003-4624-9824  
0000-0001-5083-9259

### ÖZET

Çeşitli sebeplerle gerçekleşen göç eylemi özellikle savaş, iç çatışma, kıtlık, doğal afetler ve ekonomik krizler gibi etmenlerle zorunlu bir hal almaktadır. Keza eğitim, sağlık, aile ilişkileri ağı, tatil gibi bazı kişisel isteğe bağlı gelişen göçler de söz konusudur. Öte yandan küreselleşmenin etkisiyle kitlesel göç çeşitlerinin arttığını ifade etmek mümkündür. Bununla birlikte teknoloji geliştikçe doğru orantılı olarak yoğunluğu oldukça artan ve bazı nedenlerle zorunlu veya isteğe bağlı olarak gerçekleşen sanal göç akınlarının dünyada yeni bir göçmen profili doğurduğu da bir gerçektir. Bu profilin çerçevesi ise dijital göçmen kimliği üzerinden izah edilebilmektedir. Çünkü kimlik kavramı tanınma ve tanımlama aracı olma bakımından kıymetlidir. Dolayısıyla kimliksel bir analiz yöntemiyle sanal göç gerçekleştiren göçmenlerin ekonomik-finansal, sosyal ve siyasal etkileri bakımından yeni kimlikler kazanma potansiyeli ortaya konulmak istenmiştir. Benzer bir şekilde kayıt dışı göçmenler ile sanal göçmenlerin sınır algılarını gözlemlene imkânını değerlendirmek de söz konusudur. Bu minvalde çalışmanın temel amacı sanal göçmenler ile normal göçmenlerin kimliklerine yansıyan özelliklerinin mukayesesini ortaya koymaktır. Bu tartışmalara binaen yapılan girişimlerin seyrini ortaya koymak adına genel bir gözlem ortaya konulmuştur. Ayrıca literatür taraması kapsamında bilgi alma amacıyla doküman incelemesi usulü ile yapılan veri aktarımı yöntemi uygulanmıştır. Buna göre sanal göçmenlere yönelik kimlik analizini içeren çalışmalar ve karşılaşılan farklılıkların aktarılması söz konusu olmuştur. Nitekim ulaşılan bulgulara göre sanal göç nedeniyle yeni karakterlerin ve kimlik verilerinin ortaya çıktığı ve davranış biçimlerine göre normal göçmenlerinkine benzer veya farklı eğilimlerinin bulunduğu ileri sürülebilir. Ayrıca göçün yoksullukla ilişkisi düşünüldüğünde sanal göçmenlerin durumlarının çoğunlukla iyi olduğu ve kısa periyotlarla bağlantı sağlayıp uzun vadeli halde göç eylemlerini gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu göçmenlerin aynı zamanda kimliklerini gizleyerek sanal ortamda farklı kullanıcı adlarıyla soyutlanma girişiminde buldukları ve kayıt dışı bulunan göçmenlerin davranışlarıyla benzerlik gösterdiklerini söylemek mümkündür. Bu sebeple dijital ortamdaki gerçek kimliksel verilerin hukuki dayanağı için kapsamlı bir uluslararası yasal düzenlemenin

<sup>1</sup> Bu çalışma Batman Üniversitesi'nde 14-15 Nisan 2022 tarihinde gerçekleştirilen "Ekonomik, Sosyal, Siyasal ve Kültürel Boyutlarıyla Göçlerin Geleceği" adlı uluslararası sempozyumda sözlü olarak sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

gerekliliği önerilmektedir. Bu durum sanal göçmenlerin kimlik analizinde daha sağlıklı verilere ulaşma imkânı sağlama bakımından önemlidir. Bunun yanında bu aktörlerin kimlik analizi gelecekteki toplumsal yaşamın yönetiminde ve idamesinde de önem arz etmektedir.

2022 Batman Üniversitesi. Her hakkı saklıdır.

## Comparison of Virtual Voyage to Metaverse World and Actual Migration in the Context of Immigrant Identity

Assoc Prof. Dr. Vedat Yılmaz & Doctoral Student Ozan Gerçeker

Malatya Turgut Özal University, Faculty of Social Sciences and Humanities, Department of Public Administration, Malatya, Türkiye

Van Yüzüncü Yıl University, Institute of Social Sciences, Department of Public Administration, Van, Türkiye

Doi: 10.55024/buyasambid.1120715

### ARTICLE INFO

#### Article history:

Received: 24.05.2022

Received in revised form

Accepted: 20.06.2022

Available online: 30.06.2022

#### Key words:

Identity, Virtual Migration, Virtual Immigrant Identity

\* Vedat Yılmaz & Ozan Gerçeker  
vedatyilmaz1977@gmail.com,  
ozangerceker.65@gmail.com  
Orcid: 0000-0003-4624-9824  
0000-0001-5083-9259

### ABSTRACT

The act of migration, which takes place for various reasons, becomes mandatory, especially with factors such as war, internal conflict, famine, natural disasters and economic crises. Likewise, there are some personal voluntary migrations such as education, health, family relations network, vacation. On the other hand, it is possible to say that the types of mass migration have increased with the effect of globalization. However, it is a fact that virtual migration flows, which increase in direct proportion as technology develops, and which occur for some reasons, either compulsory or optional, have created a new immigrant profile in the world. The framework of this profile can be explained through the digital immigrant identity. Because the concept of identity is valuable in terms of being a recognition and identification tool. Therefore, with an identity analysis method, it is aimed to reveal the potential of immigrants who perform virtual migration to gain new identities in terms of their economic-financial, social and political effects. Similarly, it is also possible to evaluate the border perceptions of undocumented and virtual immigrants. In this manner, main aim of the study is to compare the characteristics of virtual immigrants and normal immigrants that are reflected in their identities. A general observation was made in order to reveal the course of the initiatives made based on these discussions. In addition, within the scope of literature review, data transfer method with document review method was applied for the purpose of obtaining information. Accordingly, studies involving identity analysis for virtual immigrants and conveying the differences encountered were discussed. As a matter of fact, according to the findings, it can be argued that new characters and identity data have emerged due to virtual migration and that they have tendencies similar or different to those of normal immigrants according to their behavior patterns. In addition, considering the relationship between migration and poverty, it is seen that the situation of virtual immigrants is mostly good and they connect in short periods and perform long-term migration actions. It is possible to say that these immigrants also try to isolate themselves with different usernames in the virtual environment by hiding their identities, and they are similar to the behaviors of unregistered immigrants. For this reason, it is recommended that a comprehensive international legal regulation is required for the legal basis of real identity data in the digital environment. This is important in terms of providing the opportunity to access more reliable data in the identity analysis of virtual immigrants. In addition, the identity analysis of these actors is also important in the management and maintenance of future social life.

## 1. GİRİŞ

Sosyal ilişkiler içerisinde göçmen olarak adlandırılan insanlar düşünüldüğünde bazı kimliksel algılar söz konusudur. Özellikle savaşlar, iç çatışmalar, afetler gibi olayların ardından kayıt dışı olarak gelen insanların kimliklerine göçmen ifadesinin yanında bazı kavramlar da eklenmektedir. Örneğin yoksulluk ekonomik açıdan göçmenlere yönelik bir yakıştırma değildir. Hastalıklara karşı savunmasız olduklarını düşünmek de onlar için hastalıklı insanlar algısını beraberinde getirmektedir. Yine hukuki açıdan farklı şekillerde adlandırılmalarına ek olarak yabancı statüsünde bulunmaları bir şekilde öteki kimlik olarak anılmaları adına yeterli sebepleri sunmaktadır. Siyasi popülist politikalarda dost-düşman, işgücü-yük, zararsız-tehlikeli, bizden-onlardan gibi birçok tanımlamayla da kendilerine yer verilmesi bir başka kimliksel veridir. Lakin teknolojinin gelişmesiyle beraber nispeten imkânları daha iyi olan sanal göçmenlerin kimlikleri üzerine de düşünmek gerekmektedir. Çünkü göç akınları artık “çeşitli sebeplerle ve yöntemlerle, süresine ve yapısına bakılmaksızın insanların mekân değişikliğine başvurduğu veya başvurmak zorunda kaldığı gurbet yolculuğu veya erişime dayalı sanal ‘kuantum-süperpozisyonu’<sup>2</sup>” olarak gerçekleşmektedir (Yılmaz ve Gerçekler, 2022a: 494). Bahsedilen insanların yeterli internet bağlantıları ve teknolojiye uygun sanal ortama giriş sağlayan elektronik eşyalara sahip olmaları ve sanal ortamda yatırım yapmaları belirli bir maddi gücü gerekli kılmaktadır. Ayrıca bu insanların sanal ortamda başka bir kültürün bulunduğu yerde sınırlara takılmadan girebilmelerini sağlayan en kıymetli varlıklarından biri de yabancı dil ve yazılım dillerini bilecek kadar kendilerini yetiştirme olanaklarıdır. Bu minvalde Covid-19 salgını gibi bir kırılma dönemi 2019 sonrasında dijital hareketliliği arttırmış ve sosyal medya kullanımından şirketlerin e-ticaret alanındaki varlıklarına kadar bu alanlarda daha aktif girişimleri tetiklemiştir. Öyle ki işgücünün sanal dünyaya aktarımı 2021’e kadar yaklaşık %25-30 oranında artış göstermiştir (Gamlen, 2020: 7). Benzer şekilde 2020 yılında internet kullanıcılarının sayısı 2019’a göre “298 milyon kişi” artmıştır (Hatipler ve Köksalan, 2021: 91). Böylece maddi anlamda gelişmiş imkânları bulunan bu insanların kimliklerine bakıldığında ideolojilerini daha rahat ifade edebildikleri, saygıyı veya takip edilme durumlarını kolaylıkla elde

<sup>2</sup> “Albert Einstein’ın *Kuantum Teorisi* ve Schrödinger’in *Dalga Denklemi* ile ilişkilendirilen ve 2010 yılında bilim insanları tarafından test edilen parçacık-dalga analizine dayalı bir yöntemin sanal olarak başka bir yerde bulunma durumuyla birlikte düşünülmesidir. Sistem teorisinde ve fizik alanında yer alan süperpozisyon kavramı Kuantum mekaniğinde belirli dalgaların temel görevleri olarak nasıl bir seyir izleyeceğini hesaplayan ve dalganın davranışını yöneten bir yaklaşımdır. Bu durum sanal gerçeklik olarak dünyanın başka bir yerinde hem bulunma hem de bulunmama algısıyla ele alınan ve aynı zamanda böylece göç edildiği algısı kapsamında düşünülmüştür. Gerçek olana internet bağlantısının kesilmesiyle ulaşıldığında ayrıca Berkeley’in *Varlık İdealizmi* çerçevesinde bağlantı sürdürükçe zihnen ve ruhen bağlantı sağlanan yerde bulunma algısı da eklenebilir” (Yılmaz ve Gerçekler, 2022a: 494).

edebildikleri, yatırımları sayesinde yaşam biçimlerini ve kimliklerini o yatırım alanının kültürel yapısına yansıtılabildikleri, elde ettikleri güç sayesinde iktidar alanlarının sanal ortamda da etkili bir hal alması ya da oradaki iktidarı kolayca etkileyebilmeleri söz konusudur. Bu bağlamda sanal göçmenlerin etkin oldukları yerde genel siyaset üzerindeki etkileri de kimliksel varlıklarında yeni bir boyut olmuştur. Sanal eylemler sosyal medya üzerinde seçimlerden yargı kararlarına, ekonomik yaptırımlardan spor faaliyetlerine kadar uzanmaktadır. Nitekim bu gücü arkasına alabilenler güçlü kamuoyu oluşturmak adına sınırlara takılmadan liderlik yapabilme fırsatı elde edebilmektedir. Elbette tüm sanal göçmenler bu şartları sağlayamamaktadır. Yine de bu avantajlı imkânlarla sahip olanlar için sanal göç etkili ve etkin girişimlerde bulunmalarının yolunu açmaktadır.

Bir tuşla dünyanın her yerine erişebilen en hızlı göçmenlerden olan sanal göçmenler, dijital dünya kadar gerçek dünyanın da belirleyici konumunda bulunan aktörleridirler. Bu aktörlerin kimlik analizi ise gelecekteki toplumsal yaşamın yönetiminde ve idamesinde önem arz etmektedir. Çünkü nasıl ki kayıt dışı göçmenlerin sosyal izolasyonu onlara ulaşmayı zorlaştırıyorsa ve toplumsal etkileri kolaylıkla ölçülemiyorsa sanal göçmenlerin de kimliksel verilerini değiştirdikleri veya gizledikleri düşünüldüğünde benzer tavırlar içinde bulunarak eylemlerde bulunma fırsatları yakaladıkları söylenebilmektedir. Bu çalışmanın konusu günümüzde küreselleşme ve bilgi akışının artmasıyla çeşitlenen kimliklerin göçmen kimliği bağlamında düşünülmesi ve karşılıklı etkileriyle sanal göç akınlarının dünyada yeni bir göçmen profili doğurmasıdır. Bu yüzden varsayıldığı üzere iki göçmen tipinin arasında kimliksel anlamda benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır. Buradan hareketle çalışmadaki asıl amaç bu iki farklı göçmen kimliğini karşılaştırmaktır. Başka bir söylemle kimliksel bir analiz yöntemiyle sanal göç gerçekleştiren göçmenlerin ekonomik-finansal, sosyal ve siyasal etkileri bakımından yeni kimlikler kazanma potansiyelini ortaya koymak ve sanal göçmenler ile normal göçmenlerin kimliklerine yansıyan özelliklerinin mukayesesini ortaya koymaktır. Söz konusu mukayese alanını ise sınırlandırmak adına Metaverse girişimi temel alınmıştır. Bunun sebebi ise bir oyundan daha çok ve genel bir analiz ortamı sunmasıdır. Bu bağlamda ulaşılan bulgulara göre sanal göçmenlerin genellikle daha iyi koşullarda bulunduğu söylenebilmektedir. Bunun yanında gerek sanal göçmenlerin gerekse fiili göçmenlerin içinde maddi koşulları nispeten daha düşük olanların tavır ve tutumları ile daha varlıklı olanların tavır ve tutumları sosyal, siyasal ve psikolojik açıdan kategorileşmiş bir şekilde benzerlik göstermektedir. Örneğin çoğunlukla maddi durumu iyi olanların hangi göç çeşidini gerçekleştirirse gerçekleştirsin kazanç elde etme durumları süreklilik gösterirken diğerleri zorluk yaşamaktadır.

Literatüre bakıldığında Mustafa Hatipler ve Nilgün Köksalan'ın Covid-19 ile artan dijital göç akınlarını ele aldığı ve literatürel değerlendirme yaptıkları çalışması görülmektedir. Araştırmacılar salgın sürecinde dijital araçların kullanımının teşvik edilmesi üzerinden çıktıkları çalışmalarında dijital göçün arttığını sebepler, etkenler ve etkilenen alanlar bağlamında incelemiştir. Onlara göre kapanmalar bağlamında iş yerlerinin ve eğitimin evlerde dijital ortamlara taşınmaya başladığı, sosyal medya etkileşimlerinin olan bitenden haberdar olmak üzere arttığı gözlemlenmiştir. Böylece “telekomünikasyon”, “yiyecek ve alışveriş ürünlerini kuryeler aracılığıyla ulaştıran hizmet sektörleri”,

“sanal içerik üreten kişi veya şirketler” ve “bulut” adı verilen depolama ve paylaşma sistemleri önem kazanmıştır (Hatipler, Köksalan, 2021). Benzer bir başka çalışmayı Alan Gamlen göçün geleceğini ele alarak ve Covid-19 bağlamında inceleyerek literatüre dayalı verilerle incelemiştir. Gamlen çalışmasında göçmen işçilerden ekonomik yatırımlara ve sanal dünyadaki yoğunlaşmaya kadar veriler içeren bilgileri sunmuştur (Gamlen, 2020). Netice itibarıyla her iki çalışma da sanal dünyadaki yoğunlukların arttığını ortaya koymuştur. Bir başka çalışma da ise Semra Ağaç Sucu ve Uğur Gündüz çok geniş bir yaklaşımla sanal göçmenlerin analizini “dijital göçmenlik” ve “dijital yerlilik” bağlamında ele alarak incelemiştir. Çalışmalarında “etnometodolojik” bir yöntem uygulayan araştırmacılar sanal dünyayla yeni tanışan çevre ile bu dünyanın içine doğmuş olan çevrenin sanal göçe yönelmesini sosyal medya iletişimi çerçevesinde diğer göçmenler üzerinden okumuştur (Sucu ve Gündüz, 2019). Son olarak “dijital kullanıcıların fırsat-endişe algılarını ortaya koymayı” planlayan Oğuz Kuş’un Metaverse’ü çok izlenen bir YouTube kanalı üzerindeki video ile inceleme yöntemi uyguladığı çalışması öne çıkmaktadır. “Nitel tümevarımcı içerik analizi” yönteminin uygulandığı çalışmada Metaverse’ün fiili yansıması adına önemli tereddütler doğurduğu ve bunun yanında önemli fırsatlar sunduğu yönünde genel bir algının bulunduğu ortaya konulmuştur (Kuş, 2021).

## 2. YÖNTEM

Çalışmada ifade edilen amacı ortaya koymak için de gözlem metodunun yanında literatürdeki kaynaklardan faydalanılarak birincil ve ikincil kaynaklar incelenmiştir. Çalışmada uygulanan yöntem tümevarımcı ve betimsel bir yaklaşım olmuştur. Bunun sebebi ise tümevarım yaklaşımının somut olguları ele alıp gözlemlerle geliştiriliyor olmasıdır ve böylece yöntemin somut bir zemine oturtulması söz konusudur. Bu yöntem aynı zamanda bütünü yeniden değerlendirme imkânı sağladığı için bütüncül bir yaklaşımdan farklılaşmaktadır (Ergun, 2018: 16,124). Böylece çalışmada öncelikle kimlik kavramının tanımlayıcı vurgusu ortaya konulmuştur. Ardından göç kavramı sanal göç bağlamında incelenmeye çalışılmıştır. Burada ayrıca Metaverse alanı da tanımlanmıştır. Daha sonra ise sanal göçmenlerle fiili göçmenlerin benzerlikleri ve farklılıkları kıyaslanmıştır. Çalışma sonuç ve genel değerlendirme ile sonlandırılmıştır.

## 3. BİR TANIMLAMA MEKANİZMASI OLARAK KİMLİK KAVRAMI

Kimlik kavramı cebimizde taşıdığımız bir resmi belgeden çok daha fazla şeyi içeren bir olgudur. Bir tanımlama aracı olarak ilgili kavramın veya nesnenin ne olduğunu anlatan, onun algılanmasını sağlayan ve o kavramın içeriğini dolduran ifadelerde bulunarak kimliksel analizler yapmak mümkün görülmektedir. Bununla birlikte kimlik ifadesi 16. yüzyıldan miras kalan ve “aynı”, “aynılık”, “benzerlik”, “özdeşlik” anlamlarına gelen bir yapıdır (Yurtbaşı, 2006: 212,213). Modern anlamda ise kimlik tanımının İkinci Dünya Savaşı sonrasında kullanıldığı ifade edilmektedir (Welz, 2000: 2). Heywood’a göre kimlik, “nispeten istikrarlı ve süreklilik arz eden benlik duygusudur. Böylece kişisel, toplumsal ya da evrensel değer yargıları barındırmaktadır” (Heywood, 2013: 229).

Kimlik, kişisel benliğe, içinde yaşanılan sosyal ortama veya bağlı bulunan soyut kavram ve inançlara aitlik duygusuna ithafen kullanılan bir olgudur. Yani kimlik sosyal ilişkilerin bulunduğu her ortamda ön plandadır. Keza “ortak kimlik değerleri oluşturan kolektif değerlerden olan etnisite, din,

dil, kültür gibi unsurlar” bu ilişkilerde belirleyici konumdadır (Gerçekler, 2021: 146). Bu yüzden göçmen kimliği incelenmesi adına önemli veriler bulundurmaktadır. Çünkü göçmenlik çeşitli tanımlara tabi tutulan bir kimlik türüdür. Örneğin, “kimlik krizi” ifadesini ilk kez kullanan psikanalist Eric Erikson bunu klinik deneyleri çerçevesinde göçmen kimliği bağlamında ortaya koymuştur (Gleason, 2014: 45-50). Keza kimlik çift taraflı olarak kişinin kendisi ve dışarıdan bir göz tarafından tanımlanmasıdır (Eralp, 1997: 19). Çünkü toplumsal yaşamın bir gereği olarak insanların kabul ettiği ortak değerlerce kolektif kimlik tanımlarının belirlendiği görülmektedir. Öte yandan sosyal bir varlık olarak insanın sürekli değişime açık yapısından dolayı kimlik, irade sahibi olarak tarihsel süreçte değişen ve dönüşen dünyada kendine biçtiği rolü nedeniyle genellikle insanla ilişkilidir (İnaç, 2014: 40). Nitekim bütün aidiyetler bireyin kimliğinin bir parçasıdır. Sanal göçmenler de böylesi bir ilişki ağı sebebiyle belirli bir kimlik çerçevesi çizmektedir.

Göçmen kimliği kazanılmış bir kimlik midir? yoksa verili bir kimlik midir? sorusundan hareket ederek kimliğin tanınma ve tanımlama kabiliyeti irdelenebilir olarak düşünülmektedir. Çünkü örneğin modern kimliğin bir anlamda sosyal inşa ürünü olduğunu ifade eden iki isimden Charles Taylor, özgür toplum içinde bireyin kendini tanımlamasının benliğin hakikatine ulaşmak olduğunu ifade ederken; Michel Foucault iktidar ilişkileri bağlamında kişinin benliğinin konumunu sürekli bir eleştiriye açık tutması gerektiği vurgusunu yapmıştır (Weir, 2014: 107). Böylece kimlik bilinci için ötekinin referansı belirleyici etkisiyle ortaya çıkmaktadır. Daha açık bir söylemle sanal göçmen kimliğini ortaya koyacak referanslarla fiili göçmenlerin kimliğini belirleyecek referanslar arasında her şeyden önce kazanılmış ve verili kimlik farkı yatmaktadır. Yani ötekine bağlı ya da öz benlik çerçevesine bağlı tanınma politikalarının etkisi söz konusudur. Bunun yanında Taylor, kimliği “değerlere yüklenen anlamlar ve tanımlanmış topluluklara karşı olan bağlılıklar” ile açıklarken Foucault “belirli bir denetleme mekanizmasında yatan bilgi/iktidar rejimleri vesilesiyle üretilen olgular” üzerinden kimliğin var olma sürecini ortaya koymuştur (Weir, 2014: 111). Böylece içinde bulunulan sosyal yapının ve iktidar ilişkilerinin önemi ortaya konulmuştur. Buradan hareketle tanınma politikalarının “inanç ve şüphe” arasında yer edinen bağlılık ya da baskı unsurundan türediğini söylemek mümkündür. Ayrıca bilgi gücünü elde tutanların tanınma sürecinde söz sahibi oldukları görülmektedir. Başka bir bağlamda normatif açıdan saygın ve onurlu bir yaşamla beraber yasal haklar ve statü/prestij kazandıracak imkânların kimliğin tanınmasındaki rolü de ön plana çıkarılmaktadır. Bu doğrultuda örneğin Hegel, “en tamamlanmış tanınma biçiminin onur olduğunu” ileri sürerken toplumsal uzlaş ve işbirliğinin aileden evrensel boyutlara kadar hukuki düzenlemelerle bağlantılı olduğunu ve kimliğin insan hakları bağlamında statüsel bir varlık alanı bulduğunu ifade etmiştir (Hegel 1983’ten aktaran Douzinas, 2014: 225). Nitekim 1980 sonrasında J. Rawls’ın etkisiyle gelişen “adalet” ve “eşitlik” söylemlerinin siyasal anlamda sosyal demokraside yerini “onur” ve “saygı” kavramlarına bırakması sonucu Nancy Fraser bu değişimi “yeniden dağıtımdan” “tanınmaya” evrilen bir süreç olarak belirtmiştir (Fraser, 1995’ten aktaran Honneth, 2014: 242,243). Böylece toplumsal ilişkilerdeki maddi göstergeler kimliğin tanınmasında kolaylık sağlamaktadır.

Tüm bu çerçeveden bakıldığı zaman maddi durumu iyi olan fiili göçmenler gibi genellikle sanal göçmenlerin de elde ettiği ayırıcı nitelikler onların tanınmasında prestij sağlayıcı unsurlar barındırmaktadır. Dijital dünyada elde ettikleri bu prestij sayesinde söz konusu göçmenlerin kimlik verilerinde dikkat çeken inceleme unsurları ortaya çıkmaktadır. Böylece kimlik analizi yaparken elde edilen bu prestij ve statü sayesinde siyasal, sosyal, ekonomik-finansal ve psikolojik açıdan mukayese yapma fırsatı belirmektedir. Bu sanal göçmenler aynı zamanda fiili yerleşikler olarak yer edindiklerinden dolayı bazen tanınmamak adına da girişimlerde bulunmaktadırlar. Bu yüzden sanal kimlikleri gerçek kimliklerinden farklı yansımalar sunabilmektedir. Bunu anlayabilmek için de bu insanların davranışlarını düzensiz fiili göçmenlerin davranışlarıyla beraber düşünmek gerekmektedir.

#### **4. SANAL SEFER VE METAVERSE DÜNYASI**

Göç fiziksel hareketlilikle beraber bir çok değişimi beraberinde getiren bir yapılanma veya farklılaşma sürecidir (Atmaca, 2020: 65). Göç ve sonuçları insanların etkileşim içerisinde oldukları her konu ve kavramı ilgilendirmektedir. Bu yüzden göç aynı zamanda gerçekleştiği andan itibaren kalıcı izler bırakan etkili bir sosyal kavramdır (Bimay, 2020; 1932). Keza göç kavramı gerçekleşme biçimine, sebeplerine ve göçmenlerin kimliklerine göre uluslararası düzende sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel, psikolojik ve hatta dini etkileri bulunan eylemler bütünü şeklinde kadim bir olgu olarak varlığını sürdürmektedir. Bu yüzden değişirici ve dönüştürücü etkisiyle göçmen kimliği bulunduğu her ortamı etkilemektedir. Benzer minvalde göç olgusunun “göç eden kişinin ve göç edilen yerleşim yerinin etkin ve edilgen” olmasındaki belirleyici güç olduğu yönündeki ifadelere rastlamak mümkündür (Aydın, 2020: 187; Belli, 2020: 175; Ağır ve Sezik, 2015: 97; Yılmaz ve Taner: 2020: 85). Örneğin, Türkiye’de 1950’li yıllarda göç akınlarında bir dönüm noktası yaşandığında “kapitalistleşme süreci ile birlikte sanayileşme ve artan makineleşmenin kırsal alandaki toprak ile nüfus arasındaki dengeyi bozması, toprak mülkiyetinde kutuplaşma benzerindeki nedenler ve üretim dışında kalan iş gücüne yeni geçim kaynağı sağlamak” gibi maddi koşullardan bahsedilmektedir (Yılmaz, 2019: 1714). Buradan hareketle göç olgusu beraberinde göç edilen yerde salt insanların ve yapıların varlığını değil ekonomik, idari, siyasi ve sosyo-kültürel bağlamda kimlik ve yaşam biçiminin uyum içinde olması beklenen transferi de kapsamaktadır.

Uluslararası Göç Örgütü’nün Göç Terimleri Sözlüğündeki tanıma göre ise göç şu şekilde tanımlanmaktadır; “Kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin göçü de dâhildir” (IOM-Göç Terimleri Sözlüğü, 2009: 22). Bugün ayrıca genel bir bakış açısıyla yaklaşıldığında tamamıyla tek yön olarak görülmesi mümkün olmasa da bir göç akım yönü bulunmaktadır. Bu kabulle hareket edildiğinde Afrikalıların Asya’ya, Asyalıların Avrupa’ya, Avrupalıların Amerika’ya ve Amerikalıların da uzay yolculuğuna, başka gezegenlerde daha iyi yaşam koşullarına yöneldiği izlenilmektedir.

İnternet koşullarının gelişimiyle beraber çeşitlenen göç yöntemlerinden bir diğeri erişim araçlarını kullanan ve bu anlamda gerekli bilgiye ulaşan insanların gerçekleştirdiği sanal göçtür. Yani yeni tip

göç, kitlesel göç çeşitlerinin artmasına bağlı olarak yeterli internet bağlantılarına, teknolojiye uygun sanal ortama giriş sağlayan elektronik eşyalara ve sanal ortamda yatırım yapmak için belirli bir maddi güce sahip insanların gerçekleştirdiği dijital boyutları bulunan bir eylemdir. İnternet ortamının kültürel yapısına alışkın olanları ve ilgili araçları kullanma becerisinde bulunanları ele alan Marc Prensky “dijital yerliler”, sonrasında bu becerilere ulaşma girişiminde bulunanları “dijital göçmenler” kimliksel tanımlarıyla literatüre katmıştır (Prensky, 2001: 5,6). Her ikisinin ortasında bulunanları, değişime hazır bulunanları ve genelde 1980’li ve 1990’lı yıllarda doğdukları için geleneklerden kopamayanları da “dijital melez” olarak adlandıranlara rastlamak mümkündür (Yıldız, 2012: 529-530; Karabulut, 2015: 20). Aynı şekilde “post-materyalist”, “post-hiyerarşik” ve “post-realist” olarak bu melez kuşağa “sentetik kuşak” tanımı da yapılmaktadır (Van Doorn, Duivesteyn & Pepping, 2019’dan aktaran Kuş, 2021: 247). Öte yandan sanal göç olgusu yeni doğan nesillerin teknolojiyle çok erken yaşlarda karşılaşması nedeniyle geleceğin bebek yaşlardaki göçmenlerinin gerçekleştirdiği bir göç türüne de işaret etmektedir. Nitekim Prensky daha 21. yüzyılın başında bu göçmenlere “baby boomers” benzetmesini bu sebeple yapmış gözükmemektedir (Prensky, 2001: 1).

Bugün teknolojinin ve internetin toplumsal hayat içindeki payı giderek artmaktadır. Bu durum sanalda geçirilen zamanı ve oradaki işlem yoğunluğunu arttırmaktadır. Üstelik sanal toplumsal yapıda anlık iletişim kurma imkânları bu artışta önemli bir yer edinmektedir. Keza sadece zaman geçirmek, oyun oynamak, sohbet etmek veya eğlenmek amacıyla bile sanal göç gerçekleşmektedir. Durum böyle olunca birçok kültürden insan sanal göçmen kimliklerine de yön veren internet sosyal ağ uygulamaları vesilesiyle birbirlerini etkileyebilecek konuma erişebilmektedir. Öte yandan sanal göçmen olmanın belirli bir maddi güçle ilişkisi de söz konusudur. Buna göre 20. yüzyılın sonlarında sanal ortamda ancak yüksek gelirli insanların bulunabileceği ileri sürülürken literatüre eşitsizliğe dayalı “dijital bölünme” kavramı da bu sayede girmiştir (Hüsniöğlü, 2016: 14-15). Buradan hareketle hangi dijital sınıflamaya tabi tutulursa tutulsun maddi koşullar sanal göçmenlerin dijital ortamlardaki varlıkları konusunda belirleyicidir. Örneğin dijital yerli olarak adlandırılan akran teknoloji çağı bireylerinden bazıları fiili dünyada maddi sıkıntılar yaşıyorsa dijital göçmenliğe itilmiş halde olacaklardır (Kalaycı, 2013: 147). Bunun sebebi ise internet erişiminden dijital araçlara kadar eşit imkânlarla sahip olamamaktan geçmektedir. Öte yandan sanal göçmenliği tetikleyen etmenler arasında çağın gerisinde kalmama isteği kapsamında popüler kültür yansımaları da bulunmaktadır. Özellikle sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmelerin teknoloji çağında oldukça hızlı ilerlemesi göz önüne alındığında sanal göçmenliği bu anlamda zorunlu kılacak sebepler bile söz konusu olmaktadır. Nitekim bu durum insanların sanal toplumsal yaşam içindeki sınıfsal ayrımlarına yol açacak mahiyettedir. Bilgi-iktidar ilişkisine göre gelişen bu algı sanal göçün itici ve çekici sebeplerinden biridir.

Metaverse dünyası ise bu alanda kıymetli veriler sunan bir yapılanmadır. Daha çok yeni sayılabilecek bu mecra için “yeni bir gerçeklik, anlam dünyası ve iş birliği fırsatları sunan; kültürel, entelektüel ve ekonomik üretim için alt yapı ve etkileşim olanakları tanıyan; farklı gelişmiş teknolojilerin eş zamanlı ve entegre bir biçimde kullanıldığı; siber toplumsal bir düzlem” tanımı söz konusudur (Kuş, 2021: 245). Metaverse kelimesi, meta (ötesinde, sonrasında) ve universe (evren)



kelimelerinden türetilen ve kurgusal veri alanını yansıtan yeni bir kelime formudur. Metaverse kavramının ve içeriğinin ise ilk defa “Neal Stephenson’ın 1992’de yayımlanan bilim kurgu romanı Snow Crash’de” kullanıldığı görülmüştür (NTV). Dijital göçmenlerin kullandığı “sanal karakterler (avatarlar) aracılığıyla üç boyutlu sanal-toplumsal yaşamın bileşenleri olarak kullanıcılara bu mecrada iletişimden iş dünyasına, kültürel, entelektüel ve ekonomik üretim altyapı fırsatlarından eğlence, sohbet ve ticarete” kadar geniş bir alan sunulmaktadır (Kuş, 2021: 247,248). Ayrıca ekonomik ve kültürel etki boyutlarıyla Metaverse’ün iki farklı yapılanma sistemi bulunduğu ve “dijital büyük patlama” ile sonuçlanan gelişme süreci bulunmaktadır. Bunlar; “teknoloji ve Metaverse ekosistemidir”. Örneğin, toplumsal açıdan statü ve prestij kazandıracak sanal gelir kaynaklarından Non-Fungible Tokens (NFT) ve coin adlı blok zincir sanal para cüzdanları bu gelişim sürecindeki unsurlardan biridir. Bir başka örnek eğitim gibi kültürel katkılar sağlayan arttırılmış gerçeklik uygulamalarını barındırmasıdır (Lee ve diğerleri, 2001’den aktaran Kuş, 2021: 248,249). Bu mecradaki dini mekânlar, müzeler, sanatsal faaliyet sağlayan yerler, sanal para sağlayan bir nevi bankalar ve hatta kamu kurumları çeşitlilik sağlayan diğer yapılardır (Kuş, 2021: 250). Ayrıca ekonomik bakımdan gelir elde etmenin yolları Metaverse dünyasında yapılacak yatırımlarla söz konusudur. Örneğin bir reklam billboardı veya ev satın alıp kiralamak, sanal karakterin tedavisi için hastane satın alıp tedavi ücreti talep etmek, konser alanı veya önemli noktalardaki bir mekânı alıp orada gelir elde edecek organizasyonlar yapmak, sanal karakterlere dijital giyilebilir ürünlerin satılması gibi girişimler bu dünyanın yatırımcıları için önemli maddi kazanç kapıları olmaktadır.

Metaverse sınırları ortadan kaldırmaya yönelik bir sanal göç mekânıdır. Fakat içinde göçmenlerin kimliklerine göre yine soyut sınırlar çizdiği görülmektedir. Bunun için Metaverse’ün içeriğine başka bir gözle bakmak gerekmektedir. Öncelikle Metaverse insanların paralel bir evrende yeni bir toplumsal yaşama giriştiği bir ortamdır. Yani burada aynı insanın farklı kimlikleriyle karşılaşmak mümkündür. Bunun yanında yaşam koşulları çok farklı olan insanların hiç karşılaşmadıkları veya karşılaşamayacakları bir kıyaslama söz konusu olabilmektedir. Dijital göçmenler Metaverse’ün bugünkü yapısına bazı oyunlarla aşinadırlar. Dolayısıyla oyunlardaki iletişim ve davranış kalıpları Metaverse dünyasına da yansiyacak gözükmektedir. Öyle ki dijital platform oyunlarında sınırlara takılmadan birbirinin karakterine, köyüne vb. gibi inşa ettiği sanal alanlara oyun icabı saldırılar MetaWars’ı da hukuki bir sorun olarak gündeme getirebileceklerdir. Yine gerçek hayatta tanınmış sanatçıların bu alanda verdiği konserler gibi sanatsal performanslar da ilgilenen dijital göçmenlerin dünyanın her yerinden katılımlarını sağlamakta ve sınırları soyutlamaktadır. Bu noktada var olan sınırlar maddi koşullar ve bu performanslara katılmak için gerekli alt yapıdan geçmektedir. Büyük paraların döndüğü bu mecrada merkezi otorite de bulunmamaktadır. Bunun yerine “Merkeziyetsiz Otonom Kuruluş” anlamına gelen “Decentralized Autonomous Organization” (DAO) aracılığıyla bir şekilde kurallar belirleyen kooperatifler kurulmaktadır. Son olarak ileride Metaverse dünyasında duyu organlarıyla algılanabilir bir toplumsal yaşamın kurulma çalışmalarının da yapıldığı görülmektedir (Hürriyet). Bu durum evin sınırlarını aşmadan bambaşka bir ortamda bulunan bir insana kimliğini gizleyerek dokunabilme anlamına gelmektedir.

## 5. SANAL GÖÇMEN İLE FİİLİ GÖÇMEN KİMLİKLERİNİN MUKAYESESİ

Sanal göçmenlerle fiili göçmenlerin kimliksel analizlerini belirleyen en temel kavramlardan biri eğitimidir. Çünkü eğitim seviyesi teknolojik araçları kullanma ve internet kaynaklarına güven duyma hususları üzerinde belirleyicidir. İyi eğitim alan sanal göçmenlerin çoğu internet kaynaklarından ziyade diğer haber alma kaynaklarına daha çok güvenirken eğitim seviyesi düşük olan sanal göçmenler internet kaynaklarına güvenmekten çekinmemektedir (Kurt, Günüş ve Ersoy, 2013: 9). Fiili göçmenlerden maddi durumları kötü olanların haber kaynaklarına ulaşması ise buldukları koşullardan ötürü zor iken maddi durumları iyi olanların eğitim durumlarının da çoğunlukla iyi olması nedeniyle eğitilmiş dijital göçmenlerle benzer tutumlarının olması beklenmektedir. Başka bir açıdan yaklaşıldığında ötekileştirmenin her iki göçmen tipi üzerinde de etkisi söz konusudur. Fiili göçmenler gerçekleştiren göçmenlerin ötekileştirilmeleri aşikâr bir durumdur. Fakat sanal göçmenler için de bu durum dijital yerlilerin dijital göçmenlere karşı uyguladığı bir tavır olabilmektedir. İnternet ortamının kültürel yapısı, benimsenen dil (emoji dili gibi), yeniliklere hızlı uyum sağlayamamak gibi etmenler birer ötekileştirme unsuru olarak ortaya çıkmaktadır (Morley and Robins, 2011: 44). Yaş etkeninin ise bu anlamda belirleyici etkisine dair kesin bir çıkarım yapmak zordur. Çünkü yaştan ziyade sanal ortamın içeriği çoğu kez merak ve alışkanlık duygusuyla ilişkilidir (Derelioğlu, 2020: 22,23). Bu nedenle göç gerek sanalda gerekse fiiliyatta sadece belli bir yaş grubuna ait kabul edilememekle beraber çok yaş almış insanların ve çocukların bu konuda karar alma süreçleri sınırlıdır. Sanal göçmenlerin iş hayatlarında sorumluluk sahibi, disiplinli, otoriter, çalışkan ve idealist bir kimlik barındırdığı ileri sürülmektedir (Adıgüzel, Batur ve Ekşili, 2014: 172). Benzer durum maddi koşulları iyi olan fiili göçmenler için de geçerlidir. Yine dijital göçmenlerin ve yerlilerin sanal oyunlardaki karakterlere veya mekânlara saldırma alışkanlıkları Metaverse dünyasında bir tür MetaWars halini alacak şekilde savaşı kimlikler barındıracağı varsayılabilir. Bu durum savaş, iç çatışma gibi sorunlardan kaçan fiili göçmenlerin gittikleri yerde bu psikolojiyi sürekli yaşama eğilimleriyle aynı görülebilir. Yatırım yapmak için belirli maddi güç gereklidir. Maddi durumu iyi olan fiili göçmenler ülke sınırları dışında da gelirlerini arttırmak için yatırımlarını taşımaktadırlar. Sanal göçmenlerin de benzer bir şekilde bu alanda maddi konulardan statü ve prestij elde etmek için yatırım yapma eğilimleri söz konusudur. Yani her iki göçmen kimliklerinde tüccar ve yatırımcı özellikleri benzeşmiş gözükmektedir.

Başka bir mesele otorite konusu üzerine şekillenmektedir. Fiili göçmenler ulusal ve uluslararası hukuki normlara tabidirler. Yani göç eylemlerini nasıl gerçekleştirirlerse gerçekleştirsinler bunun hukuki tanımlamada bir yeri vardır. Bu tanımlamalar belirli konularda sınırlar çizmekte ve bazen yaptırımlar içermektedir. Fiili göçmenlerin hukuki sınırlamaları bulunmaktayken dijital göçmenler ve yerliler bu mecrada hâkim bir otorite ve hukuki düzenlemeyle muhatap değildirler. Genel anlamda bir otorite düzeninden uzak olmaları sanal dünyanın kullanıcılarının bütünüyle kuralsız bir ortamda buldukları anlamına gelmemektedir. Bu yüzden kullanılan uygulamanın kurallarına göre bir sınırlamayla karşılaşan sanal göçmenlerin veya yerlilerin tutumlarında kayıt dışı fiili göçmenlerinkine benzerlikler söz konusu olabilmektedir. Bunların en çok öne çıkan kimliklerini gizleme çabasıdır. Öte

yandan göç olgusunun temelinde ihtiyaçları karşılamak için uygun bir yer arama girişimi olmaktadır. Bu durum da beraberinde ister fiili göç olsun ister sanal göç bireylerin ikilemler yaşamasını getirmektedir. İki mekân arasında takılıp kalan göçmenler kimliklerinde ve karakterlerinde her iki mekânın da özelliklerini taşıyacaklardır (Chambers, 2014: 151). Bu bağlamda tıpkı fiili mültecilerde olduğu gibi gettolaşma kavramının sanal göç mecralarında da olduğunu söylemek mümkündür (Sucu ve Gündüz, 2019: 476). Keza fiili göçmenlerin bir şekilde üretilen politikalarda payı bulunmaktadır. Bu politikalar ya onlara karşı üretilmekte ya da onlar sayesinde gelişmektedir. Sanal göçmenler de internet ortamında aktif olarak siyasal yönlendirici eylemlerde ve paylaşımlarda bulunabilmektedirler. Bu girişimlerin en çok bilinenleri seçim sonuçlarına müdahale, seçmen tercihlerini etkileme, bir politikanın çıkmasını ya da çıkmamasını sağlama, hükümet veya uluslararası kuruluşların verdikleri ya da vermedikleri kararlar, önlemler üzerinden kamuoyu oluşturmalarıdır. Keza yerel yönetimler açısından bakıldığında da internet ve bilişim teknolojisi sayesinde gelişen iletişim ağlarının hızlı, verimli, ucuz ve kaliteli hizmet sağlama konusunda üretilen politikalar üzerinde etkisi söz konusu olmaktadır. Teknolojik araçlarla ulusal sınırlar içinde veya dışında her türlü bilgiye erişimin sağlanması açık, şeffaf, hesap verebilir, katılımcı bir yönetimi teşvik etmekte ve yerel yönetimlerde bu teknolojiye uygun personel ile hizmet vermelerini gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda vatandaşların da dijital araçlar vesilesiyle katılım oranında artış gözlemlenmiştir (Kaypak, Yılmaz ve Bimay, 2017: 1800-1802). Dolayısıyla bu durum kurumsal kimlik içinde yöneticilerden personele kadar sanal kimliklerinde belirleyici ve yönlendirici bir etkiye sahip olmuştur.

Bir çerçeve olarak dijital yerlilerin ve dijital göçmenlerin konumları itibariyle sanal dünyadaki kimlikleri Tablo 1’de tablolatırılmıştır. Neslihan Derelioğlu’nun oluşturduğu bu tablo her şeyden önce maddi koşulların sanal göç için önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Ne var ki maddi koşulların önemini aşan sebeplerden başka, kültürel yaklaşımlar da belirleyicidir. Bu kimliksel verilerin dayanakları ise hem fiili hayatta hem de dijital mecrada geçerli unsurlardandır. Buradan hareketle fiili göçmen davranışlarının ya da bu anlamda yer edinmiş genetik reflekslerin sanal göç gerçekleştiren nesillere bir şekilde aktarıldığı ileri sürülebilir. Öyle ki doğal şartlarda güçlü olanın yön verdiği kitlelerde, fiili göçte de sanal göçte de, bilgi ve tecrübe iktidar demektir. Bu bilgi ve tecrübe ise bir süre sonra kendi kültürel alanında şekillenmektedir. Tıpkı Döring’in ifade ettiği gibi “dijital benlik” sayesinde belirlenen kimlik alanı teknoloji sayesinde sanal zeminde iletişime geçer geçmez insanların davranışlarıyla kendilerini nasıl sunduklarıyla ilgilidir. Böylece “dijital araçlar benliğin birer parçası” olmaktadır (Döring, 2000’den aktaran Dilek, 2021: 18,19).

## 6. SONUÇ

Göç türlerinin ve sebeplerinin her geçen gün arttığı bir süreçte geleceğe damgasını vuracak yeni göçmen türlerinden sayılan sanal göçmenlerin kimliksel analizi önemli bir konum barındırmaktadır. Bugün dünyada zorunlu sebeplerle yer değiştiren göçmenlerin iletişim araçlarıyla dünya kamuoyuna yansıyan içler acısı halleri bu insanlar için belirli bir algıyı da şekillendirmektedir. Sınırlarda insani şartlardan uzak bir şekilde beklerken ulaşmayı umdukları ülkede geleceklerine dair muammaları bulunan, maddi durumları kötü bu göçmenlere yönelik algılar beraberinde onlar için hastalıklı, suçlu

hatta din düşmanı etiketlerini de barındırmaktadır. Öte yandan benzer durumdaki maddi durumu iyi insanlar ise bu süreçlerden bağımsız şekilde sınırları kolaylıkla aşıp geleceklerinden emin bir şekilde yaşamaya devam edebilmektedir. Bu çalışmada ise yeni göçmen kimliklerinden sanal göçmenlere yönelik algısal izlenimler ve karşılaştıkları süreçler fiili göçmenlerinkine göre bir konuma oturtulmaya çalışılmıştır. Böylece geleceğin toplumsal yaşamında belirleyici etkileri bulunacağına inanılan bu insanların kimliksel tanımlaması şimdiden yapılmaya çalışılmıştır.

Öncelikle bu insanların sınır algıları genellikle maddi durumu iyi olan fiili göçmenlerinkine benzemekle beraber kayıt dışı göçmenlerin tavırlarına da benzer tutumları sanal dünyada kullanıcı adlarını farklı yazarak kullanmalarıyla açıklanabilir. Yine maddi koşulları nedeniyle göç ettikleri yerde gelir elde edecekleri yatırımları yapmaları bakımından zengin fiili göçmenlerle benzer ekonomik girişime sahip oldukları genellikle karşılaşılan bir unsur olmaktadır. Öte yandan söz konusu maddi durumu iyi olan göçmenlerin bazılarının aynı zamanda sanal göçmen olmaları da bu bağlamda güçlü bir kanı doğurmaktadır. Sanal göçmenler arasında maddi durumu daha kötü olanlar ise sanal toplumsal yapıda geri kalmakta ve bu ortama sürekli bağlantı kuramadıkları için sınırda bekleyen fiili göçmenler gibi fırsat doğmasını ummaktadırlar.

Netice itibariyle sanal göçmenler arasında da bir sınıf yapısından söz etmek mümkündür. Üst dijital sınıf bu araçlara kolaylıkla erişim sağlamaları ve kolaylıkla harcama yapacak sanal cüzdanları sebebiyle seçkin konumlarını kolaylıkla ele almaktadırlar. Orta sınıf sanal göçmenler sınırlarda bekleyen ve ellerindeki kıt kaynaklarla sanal toplumsal yapıda yer edinmeye çalışan insanlardır. Bu insanlar bir noktada hayatta kalma mücadelesini daha iyi yaşam koşulları üzerinden vermeye çalışan dijital göçmenler olarak görülebilmektedir. Öte yandan bu insanların fiili dünyadaki bazı kamusal işlemlerin sanal platformlarda yapılmasıyla ilk deneyimlerini de yaşadıkları görülmektedir. Son olarak sanallaşamayan alt sınıf veya dijital yoksul sınıf ise asgari dijital araç kullanma bilgisinin dışında tamamıyla bu dünyadan soyutlanmış ve böylesi bir göçe yeltenmemiş insanlardan oluşacaktır. Fiili dünyadaki maddi koşulların sanal göçü tetiklediği böylesi bir ortamda bir diyalektik söz konusudur.

Genel hatlarıyla bakıldığında sanal göçmenlerin eğitilmiş, maddi durumları iyi, kültürel farklılıklara açık ve onları kolaylıkla benimseyen, bugünün şartlarında genellikle genç yaşlarda olan, internet ve yazılım dillerine yatkın, milli duygularını koruyan (sanal dünyada satın alınan nesnelerin konumu veya üzerinde bayrak gibi kolektif kimlik sembollerine yer verilmesinden dolayı), alınan politik kararlar üzerinde takip edilme ve maddi durumlarına göre seçkin bir konum edinen bireylerden oluştuğu söylenebilir. Cinsiyet konusunda ise genellikle gizlenen sanal kimliklerden ötürü net bir çıkarım yapmak zordur. Ancak sanal ortam genellikle erkek egemen bir mecra olarak anılsa da kadın cinsiyetinin azımsanmayacak kadar çok olduğu gözlemlenmektedir (Sucu ve Gündüz, 2019: 479). Bu algının sosyal medya kullanıcıları üzerinden yapılan gözlemlerle veya internet kullanımındaki işlem yoğunluğuyla desteklenmesi mümkündür.

Son kertede ifade edilmesi gereken bir husus da kimliğin uygarlıkla ilişkili olmasıdır. Bu sebeple farklı göç yöntemlerinin aktörleri olarak göçmenlerin kimlik analizini yapmak bir diğerini dışlama amacı taşımamaktadır. Çünkü “öteki kimlikle kendi kimliğinin benzerlikleri ile onun sayesinde kendi

kimliğinin değerini anlamayan her topluluk uygarlığın bir bütün olarak yansıdığını göz ardı etmiş olacaktır” (Yılmaz ve Gerçeker, 2022b: 507). Sanal toplumsal yapı ve buradaki kimlikler de bu yüzden geleceğin uygarlık söylemlerinde önemli bir konum edinmeye başlamıştır. Bu yüzden dijital ortamdaki gerçek kimliksel verilerin hukuki dayanağı için kapsamlı bir uluslararası yasal düzenlemenin gerekliliği önerilmektedir. Ayrıca bugünün tüketim toplumunun tatminsiz tüketicilerinin davranışları ilerleyen süreçte Metaverse dünyasının da hızlıca tüketilip terkedilmesine yol açabilir. Bu durum geçmişte bir çok sanal online/çevrimiçi oyunda gözlemlenmiş bir durumdur.

## 7. KAYNAKÇA

- Adıgüzel, O., Batur, Z. H., Ekşili, N.(2014). Kuşakların Değişen Yüzü ve Y Kuşağı ile Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 19.
- Ağır, O. ve Sezik, M. (2015). Suriye’den Türkiye’ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları, *Birey ve Toplum Dergisi*, Cilt: 5 Sayı: 9, ss. 95-123.
- Atmaca, Y.(2020). Esenyurt ve Göç Yönetimi Politikaları Üzerine Bir İnceleme, *Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi* içinde Vedat Yılmaz ve Yıldız Atmaca (Ed.), Bursa, Ekin Yayınevi
- Aydın, A.(2020). Bir Göç ve Göçmen Şehri Olarak Adana, *Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi* içinde Vedat Yılmaz ve Yıldız Atmaca (Ed.), Bursa, Ekin Yayınevi
- Belli, A.(2020). Suriyeli Göçünün Kentleşme Açısında Değerlendirilmesi Üzerine Kilis Belediyesi Stratejik Planının İçerik Analizi, *Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi* içinde Vedat Yılmaz ve Yıldız Atmaca (Ed.), Bursa, Ekin Yayınevi
- Bimay, M.(2020). Suriyeli Sığınmacıların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması: Kilis ve Batman Örneği, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(6), 1931–1943
- Chambers, I.(2014). *Göç, Kültür, Kimlik*, çev. İsmail Türkmen, Mehmet Beşikçi, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Derelioğlu, N.(2020). *Dijital Yerliler ve Dijital Göçmenlerin Teknoloji Ürünlerine Yönelik İlgilenimlerinin Satın Alma Davranışları Üzerindeki Etkisinin Karşılaştırmalı Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dilek, M. (2021). *Dijital Göçmenlerin Benlik Sunumları*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Douzinan, C.(2014). Kimlik, Tanınma, Haklar: Hegel Bize İnsan Haklarıyla İlgili Ne Öğretebilir?, *Kimlik Politikaları* içinde, Fırat Mollaer(ed.). Çev. Nuran Erkul, Fırat Mollaer, Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Eralp, A.(1997). *Soğuk Savaştan Günümüze Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri, Türkiye ve Avrupa: Batılılaşma, Kalkınma, Demokrasi*, Atilla Eralp(ed.), İstanbul: İmge Yayınevi
- Ergun, D.(2018). *Yöntemi Bulmak: Türkiye’de Toplumsal Bilimlerin Bunalımı*, 3. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi

- Gamlen, A.(2020). “Migration and Mobility After the 2020 Pandemic: The End of an Age?”, Covid-19 and the Transformation of Migration and Mobility Globally “Time For a Reset?”, *IOM – Un Migration*, 1-14. Pdf.
- Gerçeker, O.(Aralık-2021). “Ulusüstü Vatandaşlık İnşasında Avrupa Birliğinin Girişimi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, Cilt:4, Sayı:2, 145-157.
- Gleason, P.(2014). Kimliği Tanımlamak: Semantik Bir Tarih, *Kimlik Politikaları* içinde, Fırat Mollaer(ed.). Çev. Fırat Mollaer, Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Hatıpler, M., Köksalan, N.(2021). Covid-19 Salgını Sürecinin Bir Gerçeği Olarak Dijital Göç, 5. *International Paris Conference On Social Sciences*, Paris: Proceedings Book, <https://www.iksadparis.org/>
- Heywood, A.(2013). *Küresel Siyaset*, çev. Nasuh Uslu, Haluk Özdemir, Ankara: Adres Yayınları
- Honneth, A.(2014). Tanınma mı Yeniden Dağıtım mı? Toplumun Ahlaki Düzenine Değişen Yaklaşımlar, *Kimlik Politikaları* içinde, Fırat Mollaer(ed.). Çev. Kübra Kelebekoğlu, Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Hürriyet(2022). *Yeni Başlayanlar İçin Metaverse ve Emlâk Piyasası! Ege'de Zeytinlik Almak Gibi Ama Bilmeden Girmek De Kumar Olur*, yazarlar: Gaye Kobal, Sevin Turan, <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/yeni-baslayanlar-icin-metaverse-ve-emlak-piyasasi-egede-zeytinlik-almak-gibi-ama-bilmeden-girmek-de-kumar-olur-41969418>, Erişim: 31.03.2022
- Hüsnüoğlu, N. (2016). *Uluslararası Dijital Bölünmeyi Etkileyen Faktörler: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Bir Uygulama*. Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon
- IOM (2009), *Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü*, Ed: Bülent Çiçekli, çev. Littera çeviri ve Dil Hizmetleri Dnş. Ltd. Şti, ISSN: 2074-6709, No:18. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü. Pdf.
- İnaç, H.(2014), Çağımızın Toplumsal Algısını Temsil Eden Parametrelerden, ‘Kimlik’, ‘Kültür’ ve ‘Uygarlık’ Kavramlarının Sosyo-Politik Analizi, *İslam Medeniyetleri Araştırma Dergisi(İMAD)*, 1(1), 35-57
- Kalaycı, C.(2013). Dijital Bölünme, Dijital Yoksulluk ve Uluslararası Ticaret. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 27(3), 145-162.
- Karabulut, B.(2015). Bilgi Toplumu Çağında Dijital Yerliler, Göçmenler ve Melezler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 21, 11-23.
- Kaypak, Ş., Yılmaz, V., Bimay, M.(2017). Dijital Çağda Yerel Yönetimler, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (Kayfor15 Özel Sayısı), 1798-1813
- Kurt, A., A., Günüş S. ve Ersoy, M.(2013). Dijitalleşmede Son Durum: Dijital Yerli, Dijital Göçmen ve Dijital Göçebe, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 46(1), 1-22.
- Kuş, O. (2021). Metaverse: ‘Dijital Büyük Patlamada’ Fırsatlar ve Endişelere Yönelik Algular. *Intermedia International e-Journal*, 8(15), 245-266. doi: 10.21645/intermedia.2021.109
- Morley, D., Robins, K.(2011). *Kimlik Mekânları: Küresel Medya, Elektronik Ortamlar ve Kültürel Sınırlar*, çev. Emrehan Zeybekoğlu, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

- NTV(2022). *Metaverse Nedir? Metaverse ne Demek?*, <https://www.ntv.com.tr/teknoloji/metaverse-nedir-metaverse-ne-demek.rHFNaay0KLYfLIN5H0g>, Erişim: 31.03.2022
- Prensky, M. (September/October 2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *NBC University Press*, On the Horizon 9(5): 1-6. <https://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>
- Sucu, S., A., Gündüz, U.(2019). Kitlelerin Yeni Göç Mekânları Olarak Sosyal Medya ve Sanal Göç İlişkisi, *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 5(2), e-ISSN: 2458-9381, 466-490, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/intjcss/issue/51161/654387>
- Weir, A.(2014). Taylor ve Foucault Arasında Modern Kimlikler, *Kimlik Politikaları* içinde, Fırat Mollaer(ed.). Çev. Özlem Avcı, Fırat Mollaer, Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Welz, F.(2000). *Identity and Alterity in Sociological Perspective*, Sempozyum Bildirisi. New Delhi, [http://www.zmk.unifreiburg.de/Online\\_Texts/Welz\\_Identity.pdf](http://www.zmk.unifreiburg.de/Online_Texts/Welz_Identity.pdf).
- Yıldız, A.(2012). Sosyal Paylaşım Sitelerinin Dijital Yerlilerin Bilgi Edinme ve Mahremiyet Anlayışına Etkisi. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 13(2), 529-542.
- Yılmaz, V.(2019). “İç Göçün Nedenleri ve Değerlendirilmesi: Bitlis İli Örneği”, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), ss.1709-1735.
- Yılmaz, V., Taner, M.(2020). Türkiye’de Göç ve Kentleşme Üzerine Bir Değerlendirme, Şahin, T., G.(ed.). 2. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu(USVES) Tam Metin Kitabı*, 83-92 içinde, Elazığ: Asos Yayınevi [www.usves.com.tr](http://www.usves.com.tr), Erişim: 01.03.2022
- Yılmaz, V., Gerçeker, O.(2022a). Türkiye’de Koronavirüs Sürecinde Göç ve Göçmenlerin Durumu Üzerine Bir Değerlendirme, *2<sup>nd</sup> International Symposium “Global Migration Phenomenon” With Its Security, Economic, Social, Political and Cultural Dimensions*, Ankara: Proceedings Book, 493-504, ISBN: 978-625-8377-00-2, [www.capitalconference.org](http://www.capitalconference.org)
- Yılmaz, V., Gerçeker, O.(2022b). Türkiye Ekseninde Göçmenlere Yönelik Alınan Tedbirlerde Doğu Batı Mukayesesi, *2<sup>nd</sup> International Symposium “Global Migration Phenomenon” With Its Security, Economic, Social, Political and Cultural Dimensions*, Ankara: Proceedings Book, 505-514, ISBN: 978-625-8377-00-2, [www.capitalconference.org](http://www.capitalconference.org)
- Yurtbaşı, M.(2006). *Dictionary of 2007 English-Turkish*, İstanbul: Bahar Yayınları.

## TABLULAR

**Tablo1:** Dijital yerlilerin ve dijital göçmenlerin sanal kimlikleri

<b>DİJİTAL YERLİLER</b>	<b>DİJİTAL GÖÇMENLER</b>
Dijital çağda dünyaya gelen, teknolojiyle doğar doğmaz tanışan	Teknoloji, internet ve web ile sonradan tanışan,
Teknolojiyle büyüyen, her ihtiyacını dijital teknolojileri kullanarak gerçekleştiren ilk nesil	Teknolojilerin kullandığı ortamlara uyum sağlamaya çalışan
Dijital okuryazar	Dijital okuryazarlığı düşük
Dijital araçlar ve ortamlar hayatlarının merkezinde, dijital araçların dilini keşfederek, yaparak, yaşayarak öğrenen	Dijital cihazları ya da programları kullanmada zorluk çeken, kılavuz veya rehber kullanmaya ihtiyaç duyan
İnternet ve dijital ortamda kullandıkları kısaltmalar ve özel simgelerden ortaya çıkmış dil; internetin, sosyal medyanın, sanal oyunların	Sahip oldukları alışkanlıklar ile dijital dili aksanlı kullanan

dijital dili ile iletişim kuran	
Teknolojik cihazların bir ihtiyaç ürünü olmasından ziyade günlük yaşamın bir parçası olduğunu hisseden, her zaman yeni teknolojiye sahip olmak isteyen	Gereksinimden kaynaklı olarak dijitali kullanıp, teknolojiden faydalanan
Teknolojiyi hayatlarının merkezinde alan, bilgi edinme, ders çalışma, ödev yapma, sohbet etme, iletişim kurma, haberleşme, alışveriş vb. gibi bütün işlerini internetten yapan, “her zaman çevrimiçi”	Teknolojiyi genelde bilgi edinme için kullanırken, eğlenme, iletişim kurma, oyun oynama gibi nedenlerle de kullanmaya başlayan
Grafiksel olanı metinsel olana tercih eden ve dijital materyalleri basılı materyallerden daha çok özümseyen	Hala telefon, televizyon, radyo, gazete, kitap ve dergilerle bilgi toplayıp iletişim kuran, doğrusal okumaları tercih eden
Çevrimiçi iletişim kuran, mesajlarla konuşan internet günlüğü(blog) ve sosyal paylaşımlar ile kendini ifade ederek sosyalleşen	Yüz yüze iletişim, konuşma dokunma ve duygular önemli olduğu için dijital dünyayı tatmin edici bulmayan

**Kaynak:** Derelioğlu, 2020: 20,21